

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА
(цивільно-правовий профіль)**

рівень вищої освіти - третій (освітньо-науковий)

галузь знань - D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність - D8 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - обов'язкова

факультет - юридичний

2025 / 2026 навчальний рік

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сучасна правова доктрина» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки за третім (освітньо-науковим) рівнем за спеціальністю D8 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності та природи сучасної цивільно-правової доктрини.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 6

1.4. Загальна кількість годин – 180 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські	
16 год.	6 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
132 год.	164 год.
Індивідуальні завдання:	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

Інтегральна компетентність - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК05 Здатність вести наукову дискусію та спір, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна

чесність і вміння працювати з критикою.

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних наукових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.

СК08. Здатність до міжнародної науково-педагогічної мобільності.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПРН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

ПРН05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.

ПРН08. Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими та інноваційними проєктами, які дають можливість створювати законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з урахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів, забезпечувати реєстрацію прав інтелектуальної власності щодо наукових результатів.

ПРН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

ПРН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

ПРН13. Використовувати практичний досвід прийняття виважених і обґрунтованих з точки зору правових вимог рішень як у стандартних, так і нестандартних умовах юридичної діяльності

ПРН14. Застосовувати на постійній основі деонтологічні правила і керівні принципи наукових досліджень в галузі права з урахуванням таких аспектів, як необхідність дотримання авторських прав, недоторканості приватного життя, професійної таємниці та належних дослідницьких практик.

ПРН15. Формулювати і вирішувати завдання, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

1.8. Пререквізити: Теорія права та держави. Цивільне право (загальна частина). Цивільне право (особлива частина). Господарське право. Цивільний процес. Господарський процес.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття, функції значення наукової доктрини для розвитку цивільного права. Сучасний стан та ретроспектива становлення цивільно-правової доктрини.

Поняття наукової доктрини. Функції, завдання та роль наукової доктрини для правотворчої, правозастосовчої та навчальної діяльності. Походження, основні етапи розвитку, сучасний стан доктрини у цивільно-правовій науці в Україні. Формування доктрини про систему цивільного права у Стародавньому Римі. Система цивільного права в уявленнях римських юристів (Квінт Муцій Сцевола, Гай). Система права за преторським едиктом, значення Дигест Юстиніана для формування уявлень про приватне право. Поява і розвиток юридичної освіти у Західній Європі. Університетська традиція вивчення права. Болонська школа. Глосатори та їхній схоластичний метод у дослідженні правових джерел. Коментатори, середньовічні юридичні трактати у сфері приватного права.

Тема 2. Значення доктрини у процесі кодифікації цивільного законодавства.

Доктрина природного права. Христіан Вольф та його вплив на перші кодифікації цивільного права. Цивільний кодекс для Східної Галіції 1797 р. Антона Карла фон Мартіні як досвід поєднання кількох традицій. Перші кодифікації цивільного права в Європі: Цивільне уложення Австрійської імперії (ABGB), Кодекс Наполеона. Інституціональна побудова кодексів. Історична школа права: Фрідріх Карл фон Савіньї та його послідовники. Система римського права: перший досвід розробки загальнотеоретичних понять у царині цивілістики. Німецькі пандектисти та їх значення для формування теорії цивільного права. Досягнення пандектистики та Німецьке цивільне уложення. Особливості сучасної наукової доктрини цивільного права. Сутність чинників формування доктрини цивільно-правових відносин. Концепції «поведінки», «прав та обов'язків» сутність та основні положення. Представники цивільної науки - автори доктринальних положень. Втілення доктрини у законодавство.

Тема 3. Сучасна доктрина об'єкта цивільного права.

Види та сутність окремих концепцій об'єктів цивільно-правових відносин. Правова природа та основні положення. Представники цивільної науки - автори доктринальних положень об'єктів цивільного права. Втілення доктрини у законодавство. Концепція безтілесної речі у законодавствах зарубіжних країн. Майнові права як об'єкти цивільних правовідносин. Право очікування: теорія та судова практика. Цілісний єдиний майновий комплекс як об'єкта права власності. Віртуальні активи та цифровий контент як об'єкти речових прав. Космічні об'єкти та їх правове регулювання. Органи та анатомічні матеріали людини як об'єкти цивільних прав. Частка у статутному капіталі господарського товариства як об'єкт права власності: розмаїття концепцій та проблеми судової практики.

Тема 4. Цивілістична доктрина володіння.

Розробка підстав захисту володіння у римському приватному праві. Детенцію та посесію в уявленні римських юристів. Елементи володіння. Обґрунтування теорії володіння Ф. К. фон Савіньї у праці «Право володіння». Захист володіння з позиції захисту особистості. Рудольф фон Ієринг та його перегляд вчення про володіння у праві «Про підстави захисту володіння. Сучасні концепції розуміння правової природи володіння. Володіння як право та володіння як факт. Захист добросовісного набувача у судовій практиці: позиції Верховного Суду. Захист посесорний та петиторний.

Тема 5. Цивілістична доктрина права власності

Види та сутність доктрини права власності. Правова природа та основні положення.

Обмеження права власності. Представники цивільної науки – автори доктринальних положень права власності. Втілення доктрини у законодавство. Теологічна теорія права власності. Трудова теорія права власності. Договірна (мінова) теорія права власності. Психологічна теорія права власності. Природно-правова теорія права власності. Доктрина права власності як набору повноважень («в'язанка паличок»). Доктрина права довірчої власності. Речово-правові титули (estates) і речові інтереси (future interests) як елементи складноструктурних моделей права власності.

Тема 6. Доктрина зобов'язання у цивільному праві.

Концепція зобов'язання у Ф. К. фон Савінії. Е. Годеме та його «Загальна теорія зобов'язань». Поняття зобов'язання як права на дії боржника та її критика. Джерела зобов'язань. Предмет та зміст зобов'язань. Види зобов'язань. Виконання зобов'язань. Вчення про каузу цивільно-правового договору. Доктрина цивільно-правових договорів. Концепція «правовідносин», «прав та обов'язків», «юридичного факту»: її сутність, основні положення. Обмеження у договірному праві. Негативні зобов'язання: поняття та види. Договори про нерозголошення комерційної таємниці. Проблеми правового регулювання договорів про неконкуренцію.

Тема 7. Доктрина зустрічного надання (consideration) в праві країн англо-американської правової сім'ї.

Історія розвитку доктрини зустрічного надання. Співвідношення зустрічного надання із категоріями інтересу, блага, вигоди, користі, збитку. Правова природа зустрічного надання. Зустрічне надання як істотна умова дійсності контракту. Співвідношення поняття каузи у європейській правовій сім'ї та доктрини зустрічного надання у праві країн англо-американської правової сім'ї. Судова практика щодо застосування доктрини зустрічного надання в Англії та США. «Зустрічне виконання зобов'язання» у цивільному праві України.

Тема 8. Категорія інтересу у цивільному праві.

Значення інтересу у джерелах римського приватного права. Інтерес як умова вчинення юридичного акту. Значення інтересу для дійсності договору. Інтерес як умова права на захист у римському праві. Вчення Рудольфа фон Ієринга про інтерес у праві. Вплив цього вчення на подальші концепції інтересу. Поняття законного інтересу. Охоронюваний законом інтерес. Позиції вищих судових органів щодо розуміння правової природи інтересу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р		л	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття, функції значення наукової доктрини для розвитку цивільного права. Сучасний стан та ретроспектива становлення цивільно-правової доктрини	22	4	2			16	22	2				20
Тема 2. Значення доктрини у процесі кодифікації цивільного законодавства	22	4	2			16	22	2				20
Тема 3. Сучасна доктрина об'єкта цивільного права.	22	4	2			16	24	2	2			20
Тема 4. Цивілістична	22	4	2			16	20					20

доктрина володіння.												
Тема 5. Цивілістична доктрина права власності.	22	4	2			16	20					20
Тема 6. Доктрина зобов'язання у цивільному праві.	22	4	2			16	24	2	2			20
Тема 7. Доктрина зустрічного надання (consideration) в праві країн англо-американської правової сім'ї	24	4	2			18	26	2	2			22
Тема 8. Категорія інтересу у цивільному праві.	24	4	2			18	22					22
Усього годин	180	32	16			132	180	10	6			164

4. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття, функції значення наукової доктрини для розвитку цивільного права. Сучасний стан та ретроспектива становлення цивільно-правової доктрини	2
2.	Значення доктрини у процесі кодифікації цивільного законодавства	2
3.	Особливості сучасної наукової доктрини цивільного права.	2 (2)
4.	Сучасна доктрина об'єкта цивільного права.	2
5.	Цивілістична доктрина володіння.	2
6.	Цивілістична доктрина права власності.	2 (2)
7.	Доктрина зустрічного надання (consideration) в праві країн англо-американської правової сім'ї	2 (2)
8.	Категорія інтересу у цивільному праві.	2
	Разом	16 (6)

5. Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття, функції значення наукової доктрини для розвитку цивільного права. Сучасний стан та ретроспектива становлення цивільно-правової доктрини Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
2.	Значення доктрини у процесі кодифікації цивільного законодавства Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
3.	Особливості сучасної наукової доктрини цивільного права. Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
4.	Сучасна доктрина об'єкта цивільного права. Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
5.	Цивілістична доктрина володіння. Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
6.	Цивілістична доктрина права власності. Опрацювати додаткову літературу за темою	16 (20)
7.	Доктрина зустрічного надання (consideration) в праві країн англо-американської правової сім'ї Опрацювати додаткову літературу за темою	18 (22)

8.	Категорія інтересу у цивільному праві. Опрацювати додаткову літературу за темою	18 (22)
	Разом	132 (164)

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль проводиться на аудиторних заняттях протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться в форматі екзамену.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Поняття наукової доктрини.
2. Функції, завдання та роль наукової доктрини для правотворчої, правозастосовної та навчальної діяльності.
3. Походження, основні етапи розвитку, сучасний стан доктрини у цивільно-правовій науці в Україні.
4. Формування доктрини про систему цивільного про систему цивільного права у Стародавньому Римі.
5. Система цивільного права в уявленнях римських юристів (Квінт Муцій Сцевола, Гай).
6. Система права за преторським едиктом, значення Дигест Юстиніана для формування уявлень про приватне право.
7. Поява і розвиток юридичної освіти у Західній Європі.
8. Університетська традиція вивчення права.
9. Болонська школа.
10. Глосатори та їхній схоластичний метод у дослідженні правових джерел.
11. Коментатори, середньовічні юридичні трактати у сфері приватного права.
12. Доктрина природного права. Хрестіан Вольф та його вплив на перші кодифікації цивільного права.
13. Цивільний кодекс для Східної Галиції 1797 р. Антона Карла фон Мартіні як

досвід поєднання кількох традицій.

14. Перші кодифікації цивільного права в Європі: Цивільне уложення Австрійської імперії (ABGB), Кодекс Наполеона. Інституціональна побудова кодексів.

15. Історична школа права: Фрідріх Карл фон Савіньї та його послідовники.

16. Система римського права: перший досвід розробки загальнотеоретичних понять у царині цивілістики.

17. Німецькі пандектисти та їх значення для формування теорії цивільного права.

18. Досягнення пандектистики та Німецьке цивільне уложення.

19. Особливості сучасної наукової доктрини цивільного права.

20. Сутність чинників формування доктрини цивільно-правових відносин. Концепції «поведінки», «прав та обов'язків» сутність та основні положення.

21. Представники цивільної науки - автори доктринальних положень. Втілення доктрини у законодавство.

22. Види та сутність окремих концепцій об'єктів цивільно-правових відносин. Правова природа та основні положення. Представники цивільної науки - автори доктринальних положень об'єктів цивільного права. Втілення доктрини у законодавство.

23. Концепція безтілесної речі у законодавствах зарубіжних країн. Майнові права як об'єкти цивільних правовідносин.

24. Право очікування: теорія та судова практика.

25. Цілісний єдиний майновий комплекс як об'єкта права власності.

26. Віртуальні активи та цифровий контент як об'єкти речових прав. Космічні об'єкти та їх правове регулювання.

27. Органи та анатомічні матеріали людини як об'єкти цивільних прав.

28. Частка у статутному капіталі господарського товариства як об'єкт права власності: розмаїття концепцій та проблеми судової практики.

29. Розробка підстав захисту володіння у римському приватному праві.

30. Детенцію та посесію в уявленні римських юристів. Елементи володіння.

31. Обґрунтування теорії володіння Ф. К. фон Савіньї у праці «Право володіння».

32. Захист володіння з позиції захисту особистості.

33. Рудольф фон Ієринг та його перегляд вчення про володіння у праві «Про підстави захисту володіння».

34. Сучасні концепції розуміння правової природи володіння.

35. Володіння як право та володіння як факт.

36. Захист добросовісного набувача у судовій практиці: позиції Верховного Суду.

37. Захист посесорний та петиторний.

38. Види та сутність доктрини права власності. Правова природа та основні положення. Обмеження права власності. Представники цивільної науки - автори доктринальних положень права власності. Втілення доктрини у законодавство.

39. Теологічна теорія права власності.

40. Трудова теорія права власності.

41. Договірна (мінова) теорія права власності.

42. Психологічна теорія права власності.

43. Природно-правова теорія права власності.

44. Доктрина права власності як набору повноважень («в'язанка паличок»).

45. Доктрина права довірчої власності.

46. Речово-правові титули (estates) і речові інтереси (future interests) як елементи складноструктурних моделей права власності.

47. Концепція зобов'язання у Ф. К. фон Савіньї. Е. Годеме та його «Загальна теорія зобов'язань».

48. Поняття зобов'язання як права на дії боржника та її критика. Джерела зобов'язань. Предмет та зміст зобов'язань. Види зобов'язань. Виконання зобов'язань.
49. Вчення про каузу цивільно-правового договору.
50. Доктрина цивільно-правових договорів.
51. Концепція «правовідносин», «прав та обов'язків», «юридичного факту»: її сутність, основні положення. Обмеження у договірному праві.
52. Негативні зобов'язання: поняття та види. Договори про нерозголошення комерційної таємниці. Проблеми правового регулювання договорів про неконкуренцію.
53. Історія розвитку доктрини зустрічного надання.
54. Співвідношення зустрічного надання із категоріями інтересу, блага, вигоди, користі, збитку. Правова природа зустрічного надання.
55. Зустрічне як істотна умова дійсності контракту.
56. Співвідношення поняття каузи у європейській правовій сім'ї та доктрини зустрічного надання у праві країн англо-американської правової сім'ї.
57. Судова практика щодо застосування доктрини зустрічного надання в Англії та США.
58. «Зустрічне виконання зобов'язання» у цивільному праві України.
59. Значення інтересу у джерелах римського приватного права.
60. Інтерес як умова вчинення юридичного акту. Значення інтересу для дійсності договору.
61. Інтерес як умова права на захист у римському праві.
62. Вчення Рудольфа фон Ієринга про інтерес у праві. Вплив цього вчення на подальші концепції інтересу.
63. Поняття законного інтересу. Охоронюваний законом інтерес.
64. Позиції вищих судових органів щодо розуміння правової природи інтересу.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T1-T8				
$\sum 40$	20	60	40	100

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;

- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних робіт

Контрольна та екзаменаційна роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	відмінно

70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 3. Доктрина приватного права. / Н.С. Кузнецова, Є.О. Харитонов, Р.А. Майданик [та ін.]; за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Х.: Право, 2013. 760 с.

2. Майданик Р. А. Розвиток приватного права України: монографія / Р. А. Майданик. К. : Алерта, 2016. 226 с.

Допоміжна література

1. Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 288 с.

2. Венедіктова І. В. Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві: монографія. Х.: Нове слово, 2011. 260 с.

3. Безклубий І., Кошиль Ю. Causa правочину у римському праві. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2007. С. 59-63.

4. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 272 с.

5. Буяджи Г.В. Траст: історія, сучасність, перспективи: монографія. Київ: Алерта, 2018. 552 с.

6. Довгерт А. С. Про зближення доктрин цивільного права в Україні та в західноєвропейських країнах. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 27. С. 178-183.

7. Голубєва Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: дис. ... доктора юрид. наук.: 12.00.03. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 456 с.

8. Гужва А. М. Негативні зобов'язання у цивільному праві: постановка проблеми. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2019. Випуск 28. С. 50-59. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/14487>

9. Гужва А. М. Роль і місце категорії інтересу у договірних зобов'язаннях. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 53. С. 267-274.

10. Гужва А. М. Галицький цивільний кодекс як взірєць рецепції 1797 р. як взірєць рецепції римського права. *Часопис цивілістики*. 2017. Випуск 27. С. 86-91. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/210/118>

11. Майданик Р. А. Речове право: підручник. К.: Алерта, 2019. 1102 с.

12. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб у спадковому праві. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 41. С. 289-295.

13. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект): монографія. Х.: Юрsvіт, НДІ приватного права та підприємництва. 2008.

14. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (загальні положення): монографія. Х.: Юрsvіт, 2007.

15. Надьон В. В. Суб'єктивний обов'язок як елемент змісту цивільних правовідносин. Харків: Право, 2017. 392 с.

16. Петришина М.О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні : моногр. Х.: Право. 2011. 232 с.
17. Савіньї Фрідріх Карл фон, Право володіння : пер. з нім. мови. Київ: Юрид. вид-во «Право України», 2021. 512 с. (Скарбниця світової правничої думки).
18. Харитонов Є. О. Нариси теорії цивілістики (поняття та концепти): монографія. Одеса, 2008. 464 с.
19. Харитонов Є. О., Харитонova О.І. Цивільні правовідносини: монографія (2-ге вид., перероб. і доп.). Одеса, 2011. 456 с.
20. Харитонов Є. О. Приватне право як концепт: пошук парадигми: монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. Одеса, 2014. 804 с.
21. Цивільне законодавство України (основні категорії, принципи та концепти): монографія / авт. кол.; за заг. ред. Є. О. Харитонova. Одеса, 2012. 344 с.
22. Ashly D. Clarence The doctrine of consederation. Harvard Law Review. New York, 1913. Vol. 26, No. 5 (Mar., 1913), pp. 429-436.
23. Jenks E. The History of the Doctrine of Consideration in English Law. London, 1892. 225 с.
24. Holmes O. W. The common law. Toronto. 2011. 381 p.
25. Glaser A. Doctrine of Consideration and the Civil Law Principle of Cause. Dickinson Law Review, New York City, 1941. Volume 46. P. 12-25. Available at: <https://ideas.dickinsonlaw.psu.edu/dlra/vol46/iss1/2>
26. Zimmermann R. 1990: The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition. Oxford.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: <http://irbisnbnv.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>
3. Офіційний вісник України: <http://ovu.com.ua/>
4. Юридичний журнал «Форум права»: www.irbis-nbnv.gov.ua
5. Юридичний журнал «Право України»: <http://pravoua.com.ua/>
6. Юридичний журнал «Юстиніан»: <http://www.justinian.com.ua/>
7. Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал» <http://www.lsej.org.ua/>